

קרנייחטין : מבט כלפי צפון מכביש נצרת-טבריה. (עיין עמ' 19-20)

ההתקפה על לוביה

9-10 ביוני 1948

האסטרטגיה, מילאה גם תפקיד טקטי מוחשי ביותר. תנוחתה הגיאוגרפית, מאות מטרים בלבד בהצטלבות הכבישים, איפשרה לכפר שליטה מלאה על התנועה בעורקהתחבורה כפר-תבור — טבריה, העובר הצטלבות זו. שליטה זו נתאפשרה עוד יותר ע"י משלט שהיה תפוש ע"י האויב — משלט חרבת-מספנה — ממש בהצטלבות, מקצת מצפון לה. כתוצאה ממצב זה נאלצה (מאז חודש מרס 1948) כל התנועה היהודית לעמק-הירדן ולגליל-המזרחי לעבור דרך כביש אחד בלבד — כביש יבניאל — דבר שהיה בלתי-בריא מבחינות רבות.

המטרה המרכזית של כונת כוחות ישראל לכיבוש לוביה היתה טקטית — לפתוח את הכביש מכפר-תבור וסגירה אל טבריה; אך בעת ובעונה אחת קיווה כי ע"י כך גם יחסום עורק התנועה הראשי של האויב מהצפון אל משענו שבנצרת, את קטעי הכביש: נצרת — חרבת-מספנה, וחרבת-מספנה — מראר.

* למעשה, באותם הימים בהם חל הקרב המתואר להלן, עמדה בודאי יותר על הפרק סכנת-הביתור ע"י תנועת פגישה עם הסורים, צפונית יותר, בין כוחותיו של קאוקג'י — מזה, ושל הסורים שבראש-הגשר של משמר-הירדן — מזה.

הכפר הערבי לוביה שוכן ממזרח להצטלבות הכבישים נצרת-טבריה ועפולה-פאראדיה. יכולים אנו לראות כפר זה כאחת מנקודות-המאחז העיקריות של האויב הערבי בגליל המרכזי-התחתון, אשר שימשה "טריז" מכיוון צפון-מזרח לעבר משולש השטח העבר-רי, אשר את צלעותיו היוו הכבישים עפולה — כפר-תבור — טבריה, עפולה — בית-שאן והצלע המזרחית — בקעת-הירדן — הכנרת. בתוקף מצבה זה היתה תמיד לוביה עשויה לשמש לוח-קפיצה לכוחות "צבא-ההצלה" של קאוקג'י, שחנו בגליל המרכזי, בנסיונותיהם לנתק הן את הגליל העליון והן את עמק-הירדן מ"מרכז הארץ. ואכן, קיים היה באותה תקופה חשש רציני (ואמנם, כעבור זמן נתברר כי היה לחשש זה יסוד רב), שהאויב יעשה נסיון ל"תנועת-פגישה" מבתרת: זרוע אחת, של קאוקג'י מצפון, תתקדם מלוביה דרומה: זרוע שנייה, של כוחות עיראקיים, תתקדם מדרום צפונה, בקו ג'נין — עפולה (או, של כוחות סוריים — מהמזרח).*

במידה ששתי זרועות אלו היו נפשטות, מוצאות לפעול ומשיגות את מטרתן, היו גורמות לניתוק כנ"ל. אולם נוסף לתפקידה זה של לוביה, תפקידה

ההכנות לפעולה

מפקד הגדוד מספר: —

לקה, לערך, ואשר כלל מקלע־בינוני, שיכול היה לחסום באש את הכביש לסג'רה. כלפי צפון נשענה הגנת הכפר למעשה על העורף הערבי הבטוח.

המשימה הוטלה על גדודי, אולם הכוחות שעמדו באותה עת לרשותי היו דלים ובלתי־מאומנים. למעשה יכולתי להעמיד לרשות פעולה זו רק קצת למעלה מפלוגה, אשר ממנה רק מחלקה אחת היתה מאומנת פחות או יותר. לפי דרישתי הוסיפו לי ממטה החטיבה כוח, בעצמת פלוגה בערך, מגדוד אחר; שתי מחלקות חי"ש מקומי, מבני הסביבה; ונשק מסייע — מספר מקלעים־בינוניים, 4 מרגמות "3", ו־2 תותחי 65 מ"מ. נוסף לכך הועמדה לרשות הפעולה שדרה משורינת שכללה 4 משורינים מטיי־פוס ה"סנדביץ", אוטובוס משורין אחד ומכונית־משא אחת. שדרה זאת היתה שייכת למטה החטיבה ונועדה לצאת מטבריה.

הצטמצמו מאוד בסוירים המוקדמים. לא רצינו לגלות כל סימן מוקדם של פעילות כלפי לוביה ומ־שום כך הסתפקנו למעשה בתצפיות, שנערכו משל־שה כיוונים: ממזרח — מתל שייך־קדומי, מדרום — משרונה, וממערב — מסג'רה. סמכנו על עוד דבר, והוא — השתתפותם בפעולה של כמה מבני הסביבה, אשר הכירו היטב את השטח. בסוירי־תצפית אלה השתתפו מפקד הפלוגה שנועדה לפרוץ לכפר, ומפק־די המחלקות השונות.

תכנית ההתקפה היתה פשוטה, והתבססה על נסיון מוקדם שהיה לנו בשני מקומות אחרים: השתלטות על המשלטים הקדומניים מדרום, ואח"כ פריצה אל תוך הכפר מאותו כיוון. אותו זמן צריכה היתה השדרה המשורינת לעלות על הכפר מכיוון מזרח, בכביש. התקפה זו של השדרה המשורינת נועדה בראש וראש־שונה לשם "רושם" — להטיל מורא בקרב לוחמי הכפר — ולהחדיר בהם הרגשה שהם מנותקים. וכמובן, מוטל היה על המשורינים לסייע ככל אשר יוכלו. כוח ניכר, אף כי הרבה פחות מאומן, הוקצה להגנת סג'רה, מחשש התקפות־נגד של תג־ברות ערביות העלולות להופיע. אנו הנחנו שהתג־רות תגענה משני כוונים: מצפון — במקביל לכביש מראר־עילבון, וממערב — מכיוון נצרת וכפר־כנא. לתגברות מצפון התכננו להפריע ע"י אש־תותחים מסג'רה, ואלו את הכביש ממערב חסמנו ע"י מוקשים שהונחו על מעביר־המים שממערב להצטלבות, וע"י אש מרגמות "3 ומכ"י שןרצלזזה".

ההחלטה לכבוש את לוביה נתגבשה בימים הראשונים של חודש מאי. פעולה זו בוצעה ב־6 לחודש, אך מחוסר כוחות הוחלט אז לותר, לע"ע, על העיקר — על כיבושה של לוביה, והסתפקו בפעולת הטרדה בלבד, שנועדה לרתק את כוחות האויב למקום ולמנוע מהם יציאה לעזרת סג'רה הערבית או ערב־זבת, שהותקפו ונתפסו באותו זמן עצמו.

בראשית יוני שוב צריכה היתה להתבצע פעולה ללכידת לוביה; אך ברגע האחרון ממש נתגלו קשיים בריכוז הכוחות הדרושים, וההתקפה נדחתה לשבוע ימים. הפעם היתה מטרתה המעשית של הפעולה לקבוע כעובדה, ערב ההפוגה הראשונה, את פתיחת הכביש לטבריה.

הכפר לוביה שוכן על שתי כפופות שמדרום לכביש טבריה־נצרת. כפופת אלה מהוות למעשה את הבליטה ההרית לעבר הדרום, של רכס הרי טוראן. מלוביה דרומה משתרעת לאורך כמה קילומטרים, ממזרח לכביש, רמה פחות או יותר שטוחה, ואלו מזרחה יותר מתחילים יורדים מרמה זו המדרונות הגדולים אל בקעת הירדן ואל העמק הפנימי של יבניאל—בית־גן.

הכפר עצמו מנה כמה מאות ערבים אוחזי־נשק, (היו אלה, בעיקר, רובים), מבלי שיימצא צבא סדיר כלשהו בסביבה הקרובה. כוחותיו של קאוקג'י נמצאו לפי הידיעות, באותה עת, הרבה יותר צפונה. אולם היה הכרח להביא בחשבון החשת תגבורת לוחמים מן הכפרים הערביים שבסביבה, שהיתה צפויה עם כל התקפה יהודית, כפי שהוכיח הנסיון. תגברות מצפון—מנמרון, חטיין, עילבון ומראר, ותגברות ממערב — מטוראן, כפר־כנא, אר־רינה ונצרת. ניתן לומר כי מאז פברואר־מרס היה זה אולי גוש הכפר הערבי המלוכד ביותר בארץ לגבי פעולה־במשותף התגייסות מהירה במקרים כאלה; והורגשו כאן ידם ומסורתם של שרידי נאמני התנועה־ה"כנופיה" החוסיינית.

מעריך ההגנה של הכפר היה מבוסס על שורה של משלטים קדומניים — כמה מאות מטרים מדרום לגרש הבנינים המרכזי של הכפר, וכן משלט־חרבת־מסכנה, אשר תפקידו למעשה היה לחלוש על הצטלבות ה־כבישים. משלט זה היה מוחזק ע"י כוח השוה למחר

הפריצה עצמה צריכה היתה להערך לפנות בוקר, עם דמדומים, כך שההתבססות העיקרית בכפר תיער שיהיה כבר לאור היום.

הפלוגה שצורפה אלינו הגיעה ממש ערב הפעולה. השעות האחרונות היו עמוסות בהכנות קדחתניות. חלוקת הציוד והנשק לאנשים נמשכה עד שעות מאוחרות בלילה. הכוח שהצטרף לגדודי מהחוז בא כמעט בלי נשק וללא כל חגור, והיתה זו בעיה לא קלה כלל לספק להם את כל הדרוש. בכל הסידורים

מסע ההתקרבות והתקפה

האלה עסקו הסמג'ד והשליש, ואלו אני עסקתי עם מפקדי היחידות בעיבוד הפרטים האחרונים של תכנית הפעולה.

האווירה הכללית היתה מצוינת. היינו לאחר נציגות רבים. בכל מקום הצלחנו לתפוש את כפרי האויב המקומי כמעט ללא התנגדות. וביחוד הפעם הרגשנו בעדיפות כוח עצומה: תותחים, מרגמות, מקלעים בינוניים וקלים; וכל זאת — נגד כמה מאות רובאים כפריים ובלתי מאורגנים.

שנועדו בשעתו לעכב שיירות שלנו שתנסינה לפרוץ להן דרך. לאורך כל הדרך לא פגשנו נפש חיה. מיד עם היציאה מטבריה התקשרנו עם מטה הגדוד בסג'רה. אך אח"כ שוב לא הצלחנו להתקשר. מאותו רגע ועד לסוף הפעולה לא היה לנו קשר עם מטה הגדוד אשר לו היינו כפופים.

סמוך לשעה שלוש בבוקר הגענו למרחק של 2 ק"מ לערך מלוביה. עצרתי את השדרה והחלטתי להמתין. קיויתי שבשעה המתאימה לפי לוח הזמנים נשמע את פתיחת האש של הפלוגה המסתערת על הכפר, ואז נפתח גם אנו בהסתערות שלנו.

מפקד הפלוגה הפורצת מספר: —

אף כי נשתייכתי לגדוד אחר שותפנו, פלוגתי ואני, בפעולה זו בעיקר משום שהכרתי היטב את השטח. הפלוגה שפקדתי עליה עתה היתה מורכבת משלוש מחלקות: מחלקה אחת מן הגדוד הפועל, מחלקה שניה — מבני הסביבה, ומחלקה שלישית — מפלוגתי. שתי מחלקות אחרונות אלו היו גדולות הרבה מעל לתקן, ולצורך הפעולה חלקתין כל אחת לשתיים, כך שלמעשה יצאתי עם חמש יחידות משנה.

היה זה גוף בלתי מגובש; המפקדים לא הכירו איש את רעהו, ואף אני הכרתי בקושי את מפקדי המשנה שלי. לא ידעתי את תכונותיהם האישיות של המ"מים שלרשותי: מי מהם עזבנפש ומי מהסס, מי חס"מזג ומי קר"רוח — ודבר זה, בלי ספק, גרע הרבה מכושר הביצוע של הגוף כולו. האנשים עצמם לא היו מאומנים כראוי; חלקם היה אמנם בעל נסיון קרב; אולם נסיון זה הצטמצם בכמה פעולות ליליות, בהן התרגלו להניס את האויב מבלי שזה האחרון יגלה כל התנגדות כמעט. רמת האמונים, אף

מפקד השדרה המשורינת מספר: —

מונית למפקד השדרה המשורינת ממש ברגע האחרון, ערב הפעולה. את השדרה מצאתי מוכנה, על ששת מכוניותיה, בטבריה; התחלתי מיד להתודע אל היחידה שנמסרה לי. הכוח שהיה עמי מנה קצת למעלה ממחלקה, והנשק שהיה עמנו כלל רובים ומגל"דים (MG-34).

לפי התכנית היה עלינו לצאת מטבריה לאורך הכביש, ולתאם את התקפתנו על הכפר בעזרת קשר אלחוט. וכן הוסכם מראש על סימני רקטות, בהן נאותת לכוח התוקף — ויקל עליהם לגלות את מקומנו. לפי לוח הזמנים המשוער, שנקבע מראש לפעולה, צריכים היינו לפתוח בהתקפתנו סמוך לשעה ארבע בבוקר.

סמוך ל-2300 של ה-8 ביוני 1948 יצאה השדרה לדרכה מטבריה. אף כי הדרך לא היתה ארוכה ביותר, הרי הנחנו שיהיה עלינו לפנות מספר מחסומים על הכביש ולא רצינו להיות דחוקים בזמן.

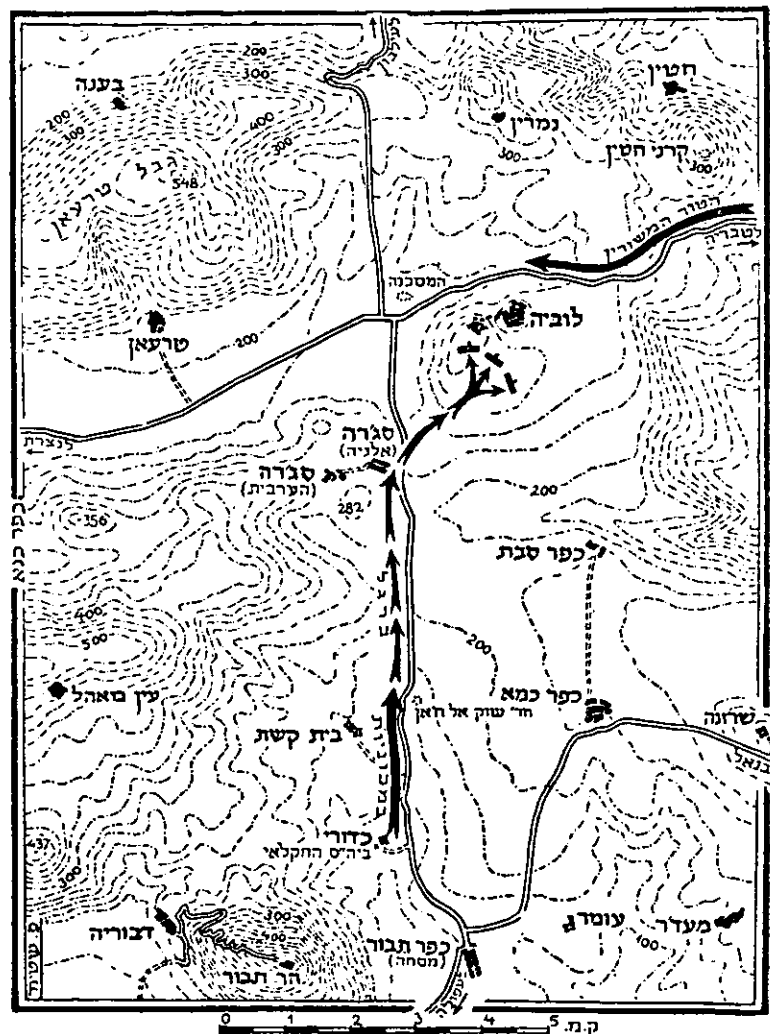
נסיעת השדרה היתה אטית ביותר. הלילה היה חשוך ולא הדלקנו אורות. על כנפי המכוניות רבצו אנשים שהיו מכוונים את הנהגים, מכונית אחר מכרנית.

המחסום הראשון שנתקלנו בו היה שלנו: מחסום סמוך למצפה, שחסם את הדרך לטבריה מכיוון מערב. המחסום היה מורכב מברזלים ואבנים, ועמלנו שעה בערך עד שפינינו אותו ופתחנו דרך לשדרה.

בשני הקילומטרים הבאים של הכביש נאלצנו לפנות כ-56 מחסומים של האויב. היו אלה גלילי אבנים פשוטים, ומלאכת פנויים היתה קלה יחסית. ניכר היה שהערבים לא ציפו להתקפה שלנו מכיוון טבריה; היו אלה כנראה עוד מאותם המחסומים

של חלק זה, לא עלתה על אימון הכיתה, ואף זה לא ניתן כסדרו ובשלמות. חלק מן האנשים יצא לפעולה אף ללא מטוח אחד ראוי לשמו. הנשק של האנשים היה שונה. נשק של הגדוד ונשקם של הישובים, אשר בני הסביבה הביאוהו עמם. ומכאן — כמה סוגים שונים של תחמושת.

ההכנות הארגוניות נמשכו זמן רב, וסופו של דבר שיציאתנו נתעכבה. במקום בשעה 0100 של ה-9 בחודש — זו השעה, שנקבעה בלוח הזמנים המשווער — עזבנו את בסיס היציאה שלנו, שהיה בביה"ס כדורי, רק ב-0230. ראשית הדרך היתה במכוניות

המסע וההתפרסות (8/9-6-48)

לאורך הכביש. נסענו לאט וללא אורות. סמוך לסוק אל-חאן — כחמישה קילומטרים מדרום-מערב לכפר — ירדנו והמשכנו את המסע ברגל. התנועה היתה במסע-מובטח, ראשונה — מחלקה מס. 4, כמחלקת החוד, אחריה — מחלקת מס. 2 ו-3; רביעית היתה מחלקה מס. 1; ומחלקה מס. 5 — האחרונה — שימ" שה כמאסף. נוסף לחמש המחלקות היו מצורפים אלינו שני מקלעים-בינוניים, שאחד מהם — „שורצלזזה” — צורף אל מחלקה מס. 1; והשני — „בזה” — אל מחלקת-המאסף. המשכנו לנוע בצדי הכביש עד לפרשת הדרכים עם השביל כפר-קמה —

סגרה. שם עזבנו את הכביש והתחלנו לעלות לעבר רמת לוביה. התקדמנו לאורך אחד השבילים אל הכפר. מימיננו היה הכבשן. השטח היה מכוסה בבוסתנים ערביים ואנו עברנו לצדם. לבסוף הגענו לחור-שה שנקבעה לעמדת ההיערכות שלנו, כמה מאות מטרים ממשלטי האויב. עצרתי את הפלוגה והודעתי למפקד הגדוד שהגענו למקום, ויש להתחיל בהרעשת התותחים והמרגמות, הקודמת להסתערות. השעה היתה 0450 לערך.

המשך סיפורו של מפקד השדרה המשורינת: —

השעה שנקבעה להסתערות הגיעה, וטרם שמענו קולות מן הכפר. המתנתי עוד כמחצית השעה, ואח"כ החלטתי לעלות על הכפר. הנחתי היתה שקול היריות אינו מגיע אלינו. ממילא לא היתה לי כל ברירה אחרת, מחוסר אמצעי קשר או תיאום אחרים, פרט ללוח-הזמנים הראשוני.

ירינו מספר רקטות באויר, בתקווה שהכוחות בכפר יענו לי, אך לשוא. הוריתי, איפוא, לשדרה להדליק את פנסי המכוניות והתחלנו להתקדם בכיוון לכפר. השעה היתה 0430 לערך. כך התקדמנו עד למרחק קילומטר לערך מבתי הכפר. לא נתקלתי בשום התנגדות וטרם שמענו אף יריה. שוב המתנו ובינתיים החל כבר להאיר. חששתי שכוחותינו כבר חדרו לכפר ואנו מחמיצים את כל הקרב. שוב התחלנו, איפוא, להתקדם.

נפתחה עלינו אש צלפים. תחילה — מן הרכס שמצפון לכביש (נ.ג.311), ואח"כ גם מדרום — מכיוון הגיא שממזרח לכיפת הכפר. הצבנו את המקלעים ופתחנו באש מכל הכלים על הכפר. ראינו מיד בריחה מן הבתים הסמוכים לכביש, בכיוון אל הבתים הנמצאים גבוה יותר; כן הבחנו בבריחת כפריים מן הכפר צפונה, בכיוון לנמרין. מחוסר קשר לא העזתי להכנס לכפר, שמא אפגע באנשינו. החלטתי להמתין ולראות כיצד יתפתחו הדברים.

אש הצליפה עלינו הלכה ונתחזקה, ביחוד מכיוון צפון וצפון-מזרח. לאויב היה, כנראה, במקום גם רובה נ.ט., כיון שקלעים החלו להבקיע את השריון וכמה מאנשי נפגעו. סבורני כי לא היה שם לאויב כוח גדול — לא יותר מ-20-30 איש — אך צליפור תיהם היו מדויקות; ואלו אצלי, הצלף היחיד שבי שדרה היה בין הנפגעים. הערבים שכבו נחבאים בין הסלעים, וכיונו אשם בעיקר אל הגלגלים. בהיותם במקומות הגבוהים משלנו יכלו גם לפגוע בגגיה „כנפים”, הבלתי משורין.

ריכוזי את כל הפצועים בתוך האוטובוס המשוריין
ושלחתם חזרה, לטבריה. הוריתי לאחראי שיברר

במטה החטיבה מה הן החדשות, מאחר שהם קיימרו
קשר טלפוני עם מטה הגדוד שבסג'רה.

העדר הקשר בין השדרה המשורינת לבין הכוחות הרגליים שעלו על הכפר, מן ההכרח
היה שיגרור עמו חוסר תיאום בביצוע הפעולה. קשה לדעת מה היה גורל ההתקפה לו קשה זה
היה קיים, והסתערות השדרה המשורינת לא היתה מתבזזת קרוב לשעה לפני הסתערות הגוף
העיקרי. יתכן וההבדל לא היה רב — אך, מכל מקום, התקפה של שדרה משורינת כזו, אשר כל
ערכה וכושר פעולתה בגורם הפסיכולוגי, לא רק שהפסידה כאן גורם זה לחלוטין,
אלא אף גרעה מאלמנט ההפתעה וההלם הפסיכולוגי של פלוגת הרגלים המסתערת.

מפקד הפלוגה הפורצת ממושיך: —

„ריכוך“ הכפר החל. היתה זו אשליה מצדנו להא-
מין כי 2 תותחי 65 מ"מ, ו-3 מרגמות 3, יכולים
באמת ל„רכך“ כפר גדול ונרחב כלוביה, על שתי
כיפותיו, ועל שורת המשלטים שסביבו. בתי הכפר
היו בנויים אבן, וספק רב אם נגרמו להם אבדות
כלשהן כתוצאה מריכוך מוקדם זה. התוצאה העיקרית
של הפגזה זו היתה התראה לאויב; ואכן, עם התחלת
הסתערותנו, כעבור כ-20 דקות, מצאנו את בני הכפר
בעמדותיהם.

המחלקות שעמי ידעו היטב כל אחת את התפקיד
המוטל עליה. מנקודת ההיערכות צריך היה הכוח
להתפצל לקראת ההסתערות. מחלקה מס. 1
פונה צפונית-מזרחית, משתלטת על גלי האבנים
ומשמשת כחיפוי על האגף הימני וכריתוק הכפר באש
ה„שורצלזזה“ שעמה. מחלקות 2 ו-3 עולות
ישר צפונה ומטהרות את הבוסתן, אשר שימש מוצב-
קדמי של הכפר ומספר הבתים שלצדו. מחלקה
מס. 4 פונה צפונית-מערבית ומשתלטת על ה-
שלוחות המערביות של הכפר ותופשת את כיפת
הכפר המערבית. מכאן היא מהות חיפוי ורתק להסתע-
רות מחלקות 2 ו-3 אל מרכז הכפר. מחלקה מס.
5 צריכה היתה להשאר בעמדת ההיערכות, עם
מטה הפלוגה, ולהוות רזרב. העבר הדרומי שלנו
(העורף) והמערבי (האגף השמאלי) היו בטוחים,
כיון שזהו היה כיוון ה„גב“ שלנו, השטח שבידיים יהו-
דיות או פנוי מערבים. נוסף לכך הוצב בסג'רה
מקלע-בינוני, שתפקידו היה לחסום באש, במקביל
לכביש, כל נסיון לעיקוף עמוק מכיוון מערב.

בראשיתה, התנהלה ההתקדמות בהתאם לתכנית.
אכן, השעה היתה כבר קצת לאחר חמש, וכבר החלו
דמדומי הבוקר. המחלקה שמימין (מס. 1) הגיעה
לגדרות האבנים והתבססה במקום. מיד הוצבה ה-
„שורצלזזה“, אשר נתכונה בעיקר לנתק את כיפת
הכפר המזרחית מן המערבית. שתי המחלקות שב-
מרכז נתקלו באש של מספר רובאים, מקבוצת הבתים
הבוסתן שמלפנים. אך עם פתיחת האש מצדנו נפגעו

שנים-שלושה מאנשי האויב ויתרם נמלטו לכפר.
שתי המחלקות נתבססו במקום והמתינו לתפישת
השלוחה המערבית ע"י מחלקה מס. 4. בטרם תמשכ-
נה ותיפרוצנה אל תוך הכפר. המחלקה שבמערב (מס.
4) התקדמה תחילה בסדר ותפשה שלוחה אחת מידי
האויב, אך כשעלתה על השלוחה השנייה, זו המש-
תרעת כהמשך לכיפה המערבית, נתקלה בהתנגדות
עזה. מכאן ואילך נשתבשה התכנית.

מפקד מחלקה מפ. 4 מספר: —

מחלקתי היתה מורכבת למעשה משני סוגי-אנ-
שים שונים: 2 כיתות של טירונים וכיתה שלישית,
של חברים מישובי הסביבה. הטירונים היוו גוף בל-
תי-מאומן ובלתי-מגובש, ואלו הכיתה השלישית היא
שהיותה את חוט השדרה לכל פעולות המחלקה.

כמה מאות מטרים ממקום הפיצול, בדרכנו לתפוש
את הכיפה המערבית של הכפר, נפתחה עלינו אש.
פרסתי את המחלקה, והתחלנו להתקדם בחיפוי הדדי.
עדיין לא היה אור מלא, אך יכולנו להבחין, לאור
הדמדומים, ברכס ממנו פעל האויב.

מטרתנו הראשונה היתה לכבוש את כיפת המשלם
הדרומי-מערבי, אשר בהמשך השלוחה של הכיפה
המערבית של הכפר. התקדמנו מגדר-אבנים אחת
לשניה. השטח היה סלעי, ולא חסר לנו מחפה מאש
הערבים. היה זה משלט קדומני של הערבים, שהוחזק
כנראה ע"י כיתה לערך. הסתערנו על המשלט, כש-
אנשי יורים כולם מן המותן. האויב ברח לעבר כיפת-
לוביה, ובעלותנו מצאנו במקום כמה גויות של הרוגים.
האויב התארגן להגנה בכיפה המערבית של הכפר,
סמוך לעץ האלה הגדול. בינינו לבינם הפרידו כ-300
מטרים — ה„אוכף“ שבין שתי הכיפות.

ניסינו להמשיך ולהתקדם, אך ללא הצלחה. במקום
היו כ-30—20 ערבים, אשר צלפו אלינו באש רובים
מדויקת. אור היום היה כבר מלא וכל יציאה מן המס-
תור היתה מסוכנת ביותר. היו עמי כבר מספר פצור
עים ולא ראיתי כל אפשרות, ללא תגבורת, להמשיך
ולהתקדם.

כוח של כ־10 ערבים ניסה לאגף אותנו מכיוון מערב. פתחתי עליהם באש מרגמת ה־2, היחידה שהיתה במחלקתי, אולם לאחר הפגז הראשון נשבר מקור המרגמה. המדרון היה קמור וחששתי, איפוא, שהערבים המעקפים יופיעו ממש בערפנו, מבלי שנרגיש בהם עד למרחק מועט ביותר. הזזתי, איפוא, את מחלקתי מערבה יותר, כך שנוכל לראות את האויב העוקף ולהדפו באשנו. ואכן, משקידמתי את המחלקה לעברם נמצאו אלה ממש למרגלותינו. זרקנו עליהם רימון זהם נסו וברחו. הודעתי באלחוט למ.פ. על המצב, והסברתי לו שבלי סיוע אנשים ואש לא אכבוש את הכיפה. בתשור־בה הודיעו לי שמחלקה 5 הרזרבית, יוצאת לעזרתי.

מפקד הפלוגה מספר : —

לאחר שמחלקה מס. 4 נתקלה בהתנגדות ונשארה תקועה, ניסיתי לשלוח את מחלקה מס. 3 לעזרתה. המחלקה יצאה קדימה. היא היתה ערוכה במרחק של כ־500 מטר מן הכפר, כשבינה לבין הכפר משתרע שטח פתוח וחשוף. עתה, על מנת להגיע אל מחלקה מס. 4, היו צריכים לנוע לרוחב החזית ובשטח הפתוח. מיד, עם הקפיצות הראשונות, נתקלו באש צליפות חזקה מן הכפר. המחלקה „חטפה” כמה נפ־געים, וביניהם המ־מ. המחלקה נשברה, ונסוגה חזרה אל הבוסתן וקבוצת הבנינים שלידו. משנודע לי על כך, החלטתי לקדם את מחלקת הרזרב.

התקפות הנוגד של האויב

מפקד מחלקה מס. 5 מספר : —

קיבלתי הוראה לקדם את מחלקתי ולקבל הוראות בבוסתן. מכיוון המחלקה המערבית (מס. 4) נשמעה אש בלי הרף, ובשאר הגזרות היה שקט. תוך כדי תנועה גילה הסמל המחלקתי תנועה של אנשים הר־צים לרוחב החזית שלנו, ממזרח למערב. קשה היה להבחין את זהותם, ונדמה היה לו שאלה ערבים המאגפים את מחלקותינו.

„ערבים מאגפים את אנשינו” — צעק, ופתח באש ממקלע על הרצים. אך מיד נתברר שטעות בידו, וכי אלה הם אנשי מחלקה מס. 2. הפסקתי את האש. אך כתוצאה מן היריות נפצע מפקד מחלקה מס. 2.

רץ שנשלח ע״י מ־מ 2, העמידנו על הטעות, וכן הביא הוראה למחלקתי להצטרף אל מחלקה מס. 4 ע״י תנועת איגוף גדולה מאחור. אלי צורף גם צות של „בוזה”, שצריכה היתה לסייע בכיבוש הכיפה המערבית.

הזזתי את אנשי אחורה ואח־כ, ע״י תנועה בשטח „מת” לגבי הכפר, הגענו לשלוחה שמדרום לשלוחה בה נמצאה מחלקה מס. 4. השעה היתה כבר אחרי 7 בבוקר.

אירגנתי את מחלקתי, ויצאתי לצפות אל השטח לפני שנמשיך להתקדם. עמוס, מפקד מחלקה מס. 4 ראה אותנו ועבר אלי מן השלוחה עליה היתה מחלק־תו. בדרך אלי נפגע בכדור ויצא מכלל פעולה. הוא ביקש שאקדם את מחלקתי לשלוחה שלהם ומשם תסתערנה שתי המחלקות, בחיפוי ה„בוזה”, על הכפר. אולם, עוד אנו מדיינים במצב והנה ראינו את אנשי מחלקה מס. 4 נסוגים.

אחד מאנשי מחלקה מס. 4 מספר : —

משזזנו מערבה, לצורך מניעת האיגוף, היינו גלויים לאש המקלע־הבינוני של הערבים שבחרבת־מסכנה. נמצאנו, איפוא, באש משני כיוונים; בסיוע אש המקה־ב יצאו הערבים מחדש לאיגוף. הפעם היתה זו קבוצה גדולה יותר. הם התקדמו בגיא שמ־צפון לשלוחה, כשהמקה־ב מחפה עליהם באש מעל־לראש. פתחנו עליהם באש והצלחנו להדוף גל אחד של מסתערים, אך משחזרה ונשנתה ההתקפה, והר פעם בגל של כ־30 איש, לא יכולנו להחזיק עוד מעמד. אנו היינו מפוזרים על פני שטח גדול, ועלינו היה להבטיח את השלוחה הבטחה היקפית־כמעט.

ריכזנו את ההרוגים, פצוע קשה אחד הסתרנו בתוך בור, ועם שאר הפצועים „קפצנו” אל מאחורי קו הרכס דרומה. הנסיגה היתה בחיפוי עצמי, חוליה אחת יורה והשניה נסוגה. לא עלינו על הרכס שמד־רום, שהיה תפוס ע״י מחלקה מס. 5, מכיון שהיינו עמוסים פצועים והיינו מתגלים בדרך זו לאויב שבחר־מסכנה. הקפנו איפוא את השלוחה שלהם מ־מערב, והמשכנו בדרכנו לסג־רה, אל מטה הגדוד.

מפקד מחלקה מס. 5 מספר : —

משראיתי את הנסיגה הוריתי לאנשי לפתוח באש על הקצה המזרחי של השלוחה שמלפנים. כשר־עברו הנסוגים למרגלות המשלט שלנו התקשרתי אתם, וביררתי האם לא נשארו שם אנשים משלנו, ורק אז הוריתי לשאר אנשי ולצות־ה„בוזה” לפתוח באש על השלוחה כולה. אש ה„בוזה” בלמה את האויב — שתפס בינתים את הרכס שפונה — וע״י כך או־פ־שרה נסיגתה של מחלקה 4.

הודיע לי ע"י רץ בשם המ"פ, שאצא לכבוש את הרכס, שנעזב ע"י מחלקה מס. 4. רכס זה לא היה אמנם תפוס ע"י כוח אויב גדול, אלא ע"י צלפין בלבד, אך רק אש מחלקתי ואשה של ה"בזה", הן שמנעו את תפישתו הממשית בידי הערבים. — לו הפסקתי את האש אין ספק שהיו מקדימים ותופשים את הרכס לפני; ואנו היינו נשארים בגיא, גלויים לאשם. הודעת, איפוא, שאיני יכול לבצע את ההוראה. בינתים הגיע אלי קשר עם מכשיר אלחוט והתקשרתי עם המ"פ. הסברתי לו את המצב, והוא איפשר לי לפעול בהתאם להבנת.

נתארגנתי להגנה במקום וציפיתי להוראות חדשות. מצפון לנו ראינו הגברות של האויב זורמות בכביש מראר-עילבון. כקילומטר מצפון לה. מספנה היו יורדים ממכוניותיהם, ונעים לרוחב הגזרה, לעבר הכפר. במשך שעות לפני הצהרים ראיתי לפחות 6 מכוניות כאלו עם תגבורת; יתכן ומספרן הגיע עד עשר מכוניות.

לאחר שהושלמה נסיגת מחלקה מס. 4, הפניתי את ה"בזה" לעבר התגבורת. אש זו לא היתה אפקרטיבית ביותר, אך לפחות הטרידה והשתתה את האויב. מפקד מחלקה 2, ששימש גם כסגן מפקד הפלוגה,

אין ספק שאת ההתקפה על לוביה הדפו תושבי הכפר עצמו. עם זאת היתה פרשה זו אחת התופעות האחרונות של "פוע" ("אזעקה") בקרב ערביי הארץ במלחמת 1948. מאות הנאספים בני הכפרים וכנופיות של כוחות בלתי-סדירים, חשו לעזרת בני הכפר המותקף, מתוך כוונה להזיף את ההתקפה היהודית. יתר על כן, הם לא הסתפקו בכך; ומגמתם היתה עזה יותר — לנתק את הכוח התוקף מעורפו ולהשמידו, ובתוך שטף ההסתערות לעלות אף על סגרה העברית, אשר עד לאותו זמן לא יכלו לה, ולחסלה.

פעם אחת ניסו גם להתקדם יותר, אך התקפת-נגד שלנו גירשה אותם.

מפקד השדרה המשורינת מספר 4 :

השעה כבר היתה לאחר תשע בבוקר. כל נסיונותי ליצור קשר עם כוחותינו בכפר היו לשוא. ניסיון להתקדם קצת יותר קדימה, אך לא גילינו כלל את אנשינו, ורק קיבלנו אש צלפים מרוכזת יותר. הבינו-תי שקרתה תקלה, ושההתקפה על הכפר נכשלה משום-מה.

לא היה לי ממי לקבל הוראות. החלטתי, איפוא, על דעת עצמי לסגת לטבריה. השעה היתה 0930 לערך. העברתי הודעה על כך לכל המכוניות, ואלו החלו להסתובב כל אחת במקומה. משהתחלנו לזוז חזרה, נתברר שחלק מן המכוניות שוב אינו כשר לתנועה. נפגעו בהן מיכלי הבנזין, הצמיגים או המנוע-עים. דחפנו איפוא את המכוניות הבלתי-כשרות לתנועה לפנינו, מרחק כ-250 מטר, עד שהחלה הירידה; והמשכנו בדרכנו.

הרכס מצפון היה "מאוכלס" צלפים ערביים שליוונו כל הדרך. כמחצית הקילומטר מזרחה נתקלנו במחסום אבנים "טרי". פתחנו באש חזקה על האויב, וחלק מן האנשים קפץ החוצה וזחל לפרק את המחסום. כן נתקלנו בעוד שלושה-ארבעה מחסומים, שהם מרחק בין אחד לשני כ-50 מטר בלבד. פרקנו מחסום מחסום ודחפנו מכונית אחת את רעותה — עד שיצאו מנוח האש של האויב.

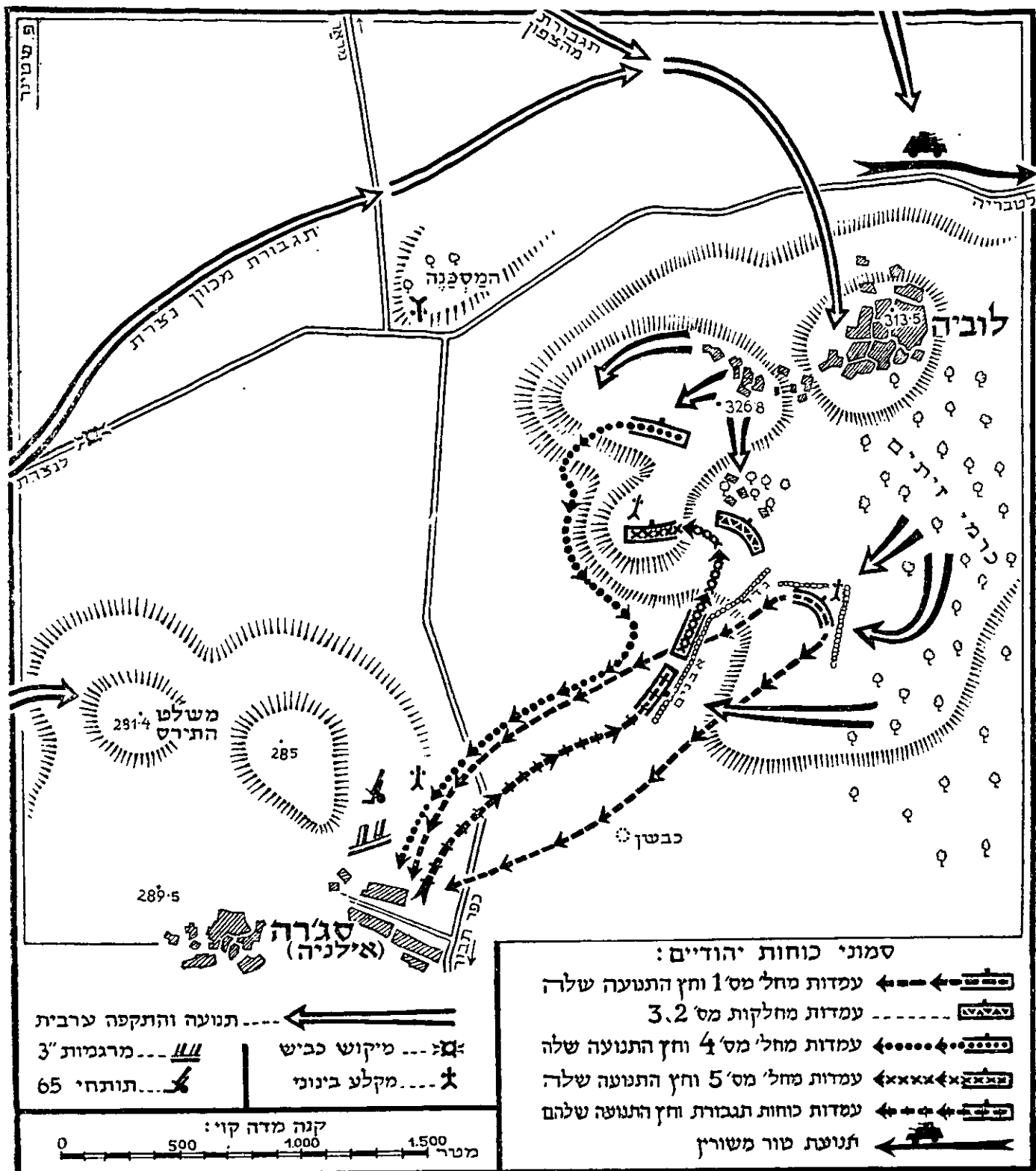
עתה נמצאנו כ-2½ ק"מ מן הכפר, ועצרתי את

מפקד הגרוד מספר 4 :

מעמדת הפיקוד שלי, שמצפון לסגרה, ראינו היטב את השטח. עם קרני האור הראשונות הבחנו בבריחה מלוביה לכיוון צפונה. מאחר שלא ידעתי דבר על פעולת השדרה המשורינת, מחוסר קשר אתם, הנחתי שכנראה שבריחה זו היא בהשפעת התקפת המשוריינים. כעבור זמן קצר ראינו פרשים ערביים הבאים מכיוון נמרין ומגרשים את הבורחים חזרה לכפר. סבורים היינו שזכינו בקרב, וההתנגדות בה נתקלה הפלוגה במשלטים מדרום עוד מעט ותפסק.

קצת מאוחר יותר החלה לזרום תגבורת מכיוון נצרת. אבטובוס אחד של האויב עלה על המוקש שעל הכביש, ומיד נפתחה עליו אש מן ה"שורצלזזה" שלנו. הערבים נתיאשו מן התנועה לאורך הכביש והתפצלו לשני גופים: חלק מן הכוח עקף מצפון, למרגלות רכס טורען, והגיע ללוביה בדרך-העפר היוצאת מ-טורען מזרחה. החלק השני התקדם לאורך הרכסים שמדרום לכביש ותקף את כוחותינו בסגרה.

התקפה זו של האויב (בשעה 8-9 בבוקר) לא היתה רצינית ביותר. ניכר היה שאין כוחות אלה מאורגנים כראוי ואין הם פועלים לפי תכנית התקפה ברורה ומוגדרת. מטרתם היתה, כנראה, צנועה הרבה יותר — להטריד את כוחותינו ולהסיחם מן המאבק העיקרי על לוביה. על סגרה הגנה הפלוגה הטירונית שהיתה עמי. מערך ההגנה שלנו נתבסס על שני קווי-הגנה: האחד, חיצוני — של משלטים קדומניים; והשני, פנימי — החוה ומשלטים פנימיים. הערבים תפסו את משלט "התירס" והחלו בצליפות לעברנו.

בשערי לוביה (9-6-48)

יחד המשכתי להתקדם לעבר מכונית-המשא. משהת-
קרבתי ראיתי שהמכונית הפוכה ועולה באש. משורין-
ה"סנדביץ" הוצת אף הוא ע"י הערבים.
חזרנו והצטרפנו לגוף השדרה והמשכנו לנסוע
בכיוון מצפה.

המכוניות להתארגנות. והנה נתברר לי שחסרות שתי
מכוניות — משורין "סנדביץ" אחד ומכונית-משא
משורינת. יצאתי עם שתי כיתות ברגל, לברר-מה
קרה עמם. בדרך פגשנו בכיתה משלי, שנמלטה מן
ה"סנדביץ" אשר יצא לגמרי מכלל שימוש. אתם

ההתקפה על הכפר לא עלתה יפה. בנגוד להנחות הראשונות ובניגוד למקווה לא נמלט
האויב מן הכפר, בדומה ליושבי שאר הכפרים הערביים ברוב חלקי הארץ. להיפך, עם ראשית
ההתקפה יצאו הלוחמים המקומיים מיד, הגבירו את חיל המצב שבמשלטים, התפזרו בבתי
הכפר הפונים לדרום, ופתחו באש צליפות מדויקת על הכוח התוקף. גל ההסתערות הגיע לשיאו
מבלי להשיג כל תוצאות. יתכן וניתן היה לארגן את הכוח ולהפעילו להסתערות שניה, אך
שלושה מבין חמשת מפקדי המחלקות היו בין הפצועים.

המערך של הכוח התוקף לא היה אותה שעה נוח להגנה. למעשה היוו חמש המחלקות
חצי-קשת, שלפתי את כפות הכפר מדרום, מוכנה לעלות עליהן. מערך כזה כאילו "מזמין"
לערוך התקפות נגד אגפיות, שתקצצנה באגפיו; ואין כל פלא שהאויב ניגש מיד לעשות
כזאת. תחילה קיצץ את הזרוע המערבית, ואח"כ גדע את הזרוע המזרחית; וכך, מאוחר מדי,
נוכח המפקד במקום שעליו להקים קו חדש, הבנוי לקראת משימה הגנתית, קו של חצי-
קשת הפוכה לקודמת, קמורה כלפי הכפר, תחת היותה קמורה כלפיו.

מיד עם תפישת גלי האבנים, שצריכים היו להוות את אבטחת-האגף הימנית של הכוח, ארגנתי את שלוש הכיתות שלי להגנה היקפית והצבתי את המקלע-הבינוני, שסופח אלי, לעבר הכיפה המזרחית של לוביה ולעבר הגיא המפריד בין שתי הכיפות. יריות נשמעו כל הזמן, אך לא היתה כל אש מרוכזת-במיוחד לעברנו. איפשרתי לאנשי לנח ול-אכול את ארוחת הבוקר.

לא היה קיים בינינו ובין מטה הפלוגה קשר-עין, והמ"פ לא ידע בדיוק היכן אנו נמצאים. קרוב ל-7 בבוקר סרתי למטה הפלוגה, בבוסתן, ומסרתי למ"פ על המצב. נודע לי שהתקפתנו נבלמה, וקיבלתי הוראות להשאר במקום ולהמתין להוראות נוספות לגבי המשך התכנית. דרכי חזרה אל המחלקה היתה כבר קשה יותר. הצליפות של הערבים היו מדויקות והפריעו ביותר. היתה זו הפעם הראשונה שחשתי ביריות המכוונות ממש אלי.

נתברר, שבזמן העדרי בוצעה התקפה על המחלקה מכיוון צפון. היו אלה כ-30—20 רובאים ערביים שהתקרבו לעמדותינו דרך הבוסתנים, והגיעו לטוח של כ-200 מטר מאתנו. צליפותיהם היו מדויקות ביותר, וכתוצאה מכך נפצע האלחוטאי שהיה עמי. העברתי את האלחוטאי למטה הפלוגה, והאנשים החלו להתחפר במקום. כלי התחפרות לא היו כמעט אתנו, והחפירה היתה סמלית יותר מאשר ממשית.

נמצאנו במדרון הפונה מזרחה, ובשטח פתוח לחלוטין. עמדותינו אלו היה בהן טעם לביצוע ההתקפה על הכפר, אך לא היתה להן כל הצדקה במצב הנוכחי. ביקשתי רשות מן המ"פ לסגת ולהיערך בבוסתן שמדרום-מערב לנו, ואשר שלט יותר בכל המדרון. המ"פ לא הסכים לנסיגה זו, והסביר שב-תנועה לעורף נסבול בלי ספק יותר אבידות מקלעי האויב, מאשר אם נמשיך להחזיק מעמד במקום.

בין 9.30 ו-10 לערך באו, בזו אחר זו, שתי הסתערות של האויב. כל הסתערות כזו התבטאה בהתגברות גדולה של אש הרובאים, ובנסיון התקרבות של מחלקה לערך מאנשי האויב. איני יודע מנין פעל החיפוי של האויב. יריות נשמעו מסביב סביב, ואלו את אנשי האויב לא גלינו. יתכן, אף כי הנני מפקפק בכך, שישכו נסתרים כצלפים בתוך צמרות עצי הזית.

הערבים הצליחו להתקדם כ-100 צעד, אך הדפנום חזרה. שני מגל"דים במחלקה חדלו לפעול, ואלו מרגמת ה-2 יצאה אף היא מכלל שימוש לאחר ירית שלוש פצצות. עם ההתקפות העברתי את ה"שורצלר

זה" והצבתייה אל כיוון התוקפים. שנים מן המכ"ים שבמחלקה נפגעו באש הצליפות.

שוב ביקשתי רשות לסגת, ביחוד בהתחשב עם מצב הפצועים אצלי. המ"פ ביקש שאהדוף תחילה את ההתקפות ושאסוג רק אח"כ.

קצת לאחר שעה 11 באה ההסתערות המכרעת. הערבים איגפונו ע"י שעברו מבוסתן אחד לשני, מצפון — דרומה. ראינו אותם כשהם עוברים את השטח הפתוח שבין שני הבוסתנים, וניסינו לסתמו באשנו, אך בלי הצלחה. משנעלמו בבוסתן החדש, נדמה היה לי שהתקפתם נבלמה, והחלטתי לסגת.

התרכזנו בחוליות ליד כל אחד מן הפצועים, והוריתי לאנשי לסגת אחורה. ברגע שהתרוממו, גילינו כ-30 ערבים רצים לעברנו, ממש כמה עשרות צעדים מאתנו. הם היו פזורים בשרשרת, לובשי חאקי וכפיות לבנות, ויורים ברוביהם מן המותן. במרכזם היה מפקד שכיונם בתנועות ידיו. התרשמותי היתה שבוצעה כאן, כביכול, תרגולת-קרב אופינית של מחלקה. ניסיתי לפתוח עליהם באש התת-מקלע שבידי, אך לא פגעתי. אף הם היו בתנועה ולא פגעו בנו. המצב נראה לי כאבוד. נסתבר לי שאין מקום כאן לגבורה, והחילותי נס עם אנשי לעבר הבוסתן.

ארגנתי את המחלקה בבוסתן. הערבים נעצרו משום מה והפסיקו את רדיפתם אחרינו. התחלתי את הנסיגה עם 50 איש לערך, ועתה נמצאו אתי 19 בלבד. אח"כ נתברר לי שחלק נסוגו בנפרד והגיעו לסגרה בכוחות עצמם. סה"כ נגרמו למחלקתי בקרב של אותו יום 9 אבידות בהרוגים.

עברנו לבוסתן בו נמצא מטה הפלוגה, ומשם נסוגנו חזרה לסגרה. בדרך ספגנו קצת אש מכיוון ה-מספנה, אך בלי שתגרום לנו אבידות נוספות.

המשך סיפורו של המ"פ : —

ראיתי את התקפת הערבים על מחלקה מס. 1. לא יכולנו לסייע להם באש. הם היו קרובים מדי אל האויב, ונמצאו בקרמכון אחד. הוצאתי כיתה ממחלקות 2 ו-3, — שנתמזגו בינתיים למחלקה אחת — שהוטל עליה לאגף את התוקפים ולהכות בהם. ואכן, מכת-נגד זו היא שעצרה את הערבים והניסה אותם חזרה.

נמצאתי במקום עם שתי מחלקות למעשה. החלטתי להיערך במקום להגנה. מטרתי היתה כפולה: ראשית, רצייתי לחפות על העברת הפצועים, שהיו עמנו, לסגרה; ושנית, נתכוונתי להחזיק מעמד במקום עד הלילה, ואז — או שניסוג בחסות החשכה, או שנחדש את התקפתנו בסיוע תגבורת. היה לי

פגיעותיה היו בלתי מדויקות, וחששתי שאף אני עלולים להפגע, ועל כן ביקשנו להפסיק את אשר הסיוע.

מפקד השדרה המשוריינת מסיים : —

משהגענו למצפה, סמוך לשעה 1330, פגשנו מכרז נית שבאה מטבריה ועמה הוראה: לתפוס את משלט קרני-חטיין. לצורך משימה זו נצטרף אלי כוח של שתי כיתות לערך, ועמו מפקד מחלקה. כיבוש משלט זה צריך היה להסיח את תשומת לב האויב מן ההתקפה הישירה, שנערכה על לוביה. מקרני-חטיין יכולנו להפריע במידת-מה לתנועת התגברות הבאות מצפון, אך ביחוד היה בכך משום איום לתנועת עיקוף עמורקה, אשר תכבוש את כל הרכס שמצפון לכביש ותבטל לגמרי את ערכה של לוביה. בשעת הנסיגה של השדרה לא היה משלט קרני-חטיין תפוס בידי ערבים, על כל פנים לא נתקלנו בכל התנגדות משם.

נסענו במכוניות לאורך הכביש, עד למול המשלט. משם התחלנו להתקדם ברגל, כשהכוח פרוס. כשנמצאנו כ-600-700 מטר מן המשלט נפתחה עלינו אש של קבוצת רובאים, ושל מקלע אחד או שנים. למרות כל הנסיונות לא עלה בידי המפקדים להזיז את האנשים קדימה. העיפות נתנה אותותיה. אותה שעה נתקרבו למקום כמה מטוסי אויב, אשר פתחו עלינו באש מכוונת-היריה שלהם. פתחנו עליהם באש מכל הכלים שברשותנו, וע"י כך לא איפשרנו להם להנמיך טוס. אם משום כך, ואם משום שהטייסים היו קלעים

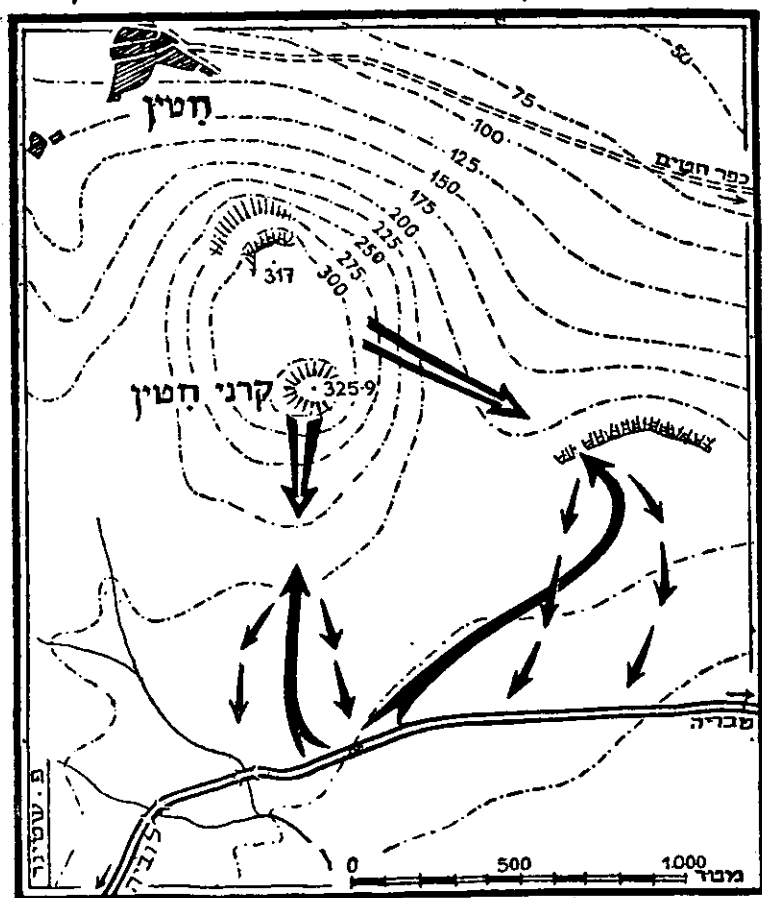
ברור, שאין כל סיכוי לנסיגה מוצלחת של כל הכוח בשעות היום. ונסיגותיהן של מחלקות 4 ו-1 שיכנעוני בכך עוד יותר.

שלחתי כיתה של קלעים שהתפזרו לאורך גדר אבנים, שעברו מצפון לדרום לאורך קו הרכס. באורה זה יצרנו מעין-שק, שבמרכזו הגיא הפונה אל סג'רה. ובגיא זה יצאו שיירות הפצועים.

רוח האנשים היתה איתנה, אף כי לא היה לנו עמנו כמעט כל מזון. חוליות מתוך המחלקות שוטטו בשטח, קטפו פירות בבוסתנים, בעיקר מישמשים, וחלקום בין האנשים בעמדות. מן הרגע שנתגבש מערך העמדות, ואוירת הבהלה והמנוסה חלפה, החלה מפעמת רוח טובה. תחמושת לא בחבזה כמעט כלל, והאנשים מצאו הנאה רבה במשחק הצליפות ההדדי. בינתיים הגיעונו תגבורות, אשר נשלחו ע"י מטה הגדוד שבסג'רה ואשר יחד הצטרפו לכוח העולה על שתי מחלקות. מחלקה אחת פרשתי לאורך הקו המזרחי שלנו, ליד גדר האבנים, ומחלקה שניה הצטרפה במרכז, וכך כמעט שנוצר מערך רצוף בין שלושת האגפים שלנו.

בשעות אחה"צ המוקדמות, סמוך ל-1400, החלו הסתערויות של האויב על מרכז המערך, מול עמדותיהן של מחלקות 2 ו-3. ההסתערויות היו מכיוון צפון וצפון-מערב. בכל פעם היה עולה עלינו כוח שמנה בין מחלקה לשתיים. הסתערויות אלו היו נערכות בחיפוי כלי-נשק אבטומטי. התוקפים היו ערבים שלא מבני המקום. כולם היו בתלבושת אחידה, בגד לבן. אנו היינו נותנים להם להתקרב עד לטוח קרוב, ואח"כ היינו פותחים עליהם באש מכל כלי הנשק. אותו זמן נעשה גם נסיון לנתק אותנו מן העורף ע"י תקיעת טריז מכיוון מזרח, לעבר הכבשן. אולם המחלקה שבאותו אגף הדפה אותם.

התקפות אלו נמשכו לסרוגין במשך שעות לערך. בזמן ההתקפות חגו מעלינו שני מטוסים, עיראקיים או סוריים כפי הנראה. לא היו לנו כל אמצעים לפעול נגדם, ועל כן חיפש כל אחד לעצמו את המסתור הטוב ביותר. למזלנו, טעו המטוסים והפציצו את ריכוזי התגברות של האויב שליד ח.ה.מסכנה. מעמדות מחלקה מס. 5 ראו כיצד הפצצות פוגעות בערבים, ובין היתר — באבטובוס. ביקשנו מרגמת "3", על מנת להפעילה לעבר הערבים שתקפו אותנו, ולעבר הכפר. הובטח לי שהמרגמה נשלחה, אך היא לא הגיעה אלי. אח"כ נתברר, שצוות-המרגמה נתקל בהתקפת האויב כלפי אגפנו המזרחי, והם נסו חזרה, בהשאירם את המרגמה בשדה (היא נאספה על ידינו בהמלך הדב"רים). ניסיתי גם לכוון עליהם את אש התותחים, אך

ההתנגשות על גבעות-חטיין (48-6-9 אחה"צ)

גרועים — מכל מקום לא סבלנו כל אבידות מירי־תייהם.

עשיתי עוד נסיון — להפגין את המשלט בפגזי מרגמת ה־2 שעמנו, אולם הטוח היה גדול מדי והפ־צצות נפלו מרחק רב לפני עמדות הערבים. הבינותי שבעזרת הכוחות שעמי אין לנו כל סיכוי להתגבר על האויב. שלחתי רץ אל המכונות, שהמתינו לנו ליד הכביש, ואשר עמן היה מכשיר הקשר, על מנת שיודיע למפקד החטיבה על המצב ויציע לו לותר על ביצוע המשימה.

תשובת החטיבה היתה: להשאר בשטח, היות ואנו מרתקים כוחות אויב. המ־מ החדש, בתוספת התגבורת של אנשי טבריה, אשר הזכרתים קודם לכן, וכן שתי כיתות מאנשי, יצאו לנסות לאגף את האויב

ולהופיע מכיוון השלוחה שממזרח; אולם אף הם נתקלו באש מכמה מקלעים, ונסוגו ישר לכביש. רץ שנשלח על ידם להודיעני על כשלונם לא מצא אותנו בשטח. כך נשארתי בשדה עם כיתה אחת בלבד.

ב־1700 לערך גיליתי לפתע קבוצה של ערבים באגפי, ממזרח. מצבנו היה נואש. פתחתי עליהם באש מן התת־מקלע שבידי ונסוגתי מיד עם כל הכיתה לכביש, מקום שם המתינו לנו המכונות, והתכוננו לחזור לטבריה. ברגע האחרון ממש נזכר אחד המכ־ים שאחד מאנשיו נשאר בשטח, ישן. הוא עצמו רץ מיד חזרה, חיפשו ומצאו ויחד חזרו לכביש.

חזרנו לטבריה ללא תקלות נוספות. בלילה יצא מטבריה כוח אחר והשתלט על משלט קרני־חטין ללא אש.

ה נ ס י ג ה

אספקת מזון. אכלנו והתארגנו לקראת הלילה. צמצמנו במידת־מה את המערך, כל מחלקה התארגנה, למערך הגנה עצמאי, פחות או יותר, כדי למנוע הס־תננויות והפתעות. הוריתי לאנשים שלא לירות אף כדור. רצייתי להטעות את הערבים, שיחשבו שנסוגנו. ואז, באם יתקרבו, נוכל להרוג בהם מקרוב. האויב היה עצבני ביותר וירה בלי הרף משך כל הלילה.

ב־0300 של יום המחרת (10.6.48) הגיעה אלי הוראת נסיגה. הודעתי על כך לכל המחלקות, וקבעתי את סדריה ודרך הבצוע; ראשון נסוג הגוף העיקרי — שרידי מחלקות 2 ו־3 וחלק מן התגבורות שצורף אליהם. דרכם עברה בתוך, בין מחלקה מס. 5, שהבי־טיחה את האגף המערבי, לבין מחלקת התגבורת. שלחתי אליהם רץ אשר הוליכם בעקבותינו אל סג־ה. אחרונה נסוגה מחלקה מס. 5, לפי הוראה שקיבלה ממני במכשיר אלחוט. כל הכוח נתרכז בגיא שלמרג־לות רמת־לוביה, ומשם יצאנו במרוכז, במסע מובטח, אל סג־ה. ריכזתי את כל אנשי, ויצאנו ברגל לבסיסנו שבביה־ס כדורי. שם עלינו על מכונות וחזרנו לבסיסנו שבעמק הירדן.

המג־ד מסיים: —

במשך כל שעות היום קיימתי קשר מתמיד עם מטה החטיבה ודרשתי תגבורת שתאפשר את חידוש ההתקפה. בשעות הלילה המוקדמות הגיעו שתי מחלקות מגודד אחר. הוריתי להן לצאת ולהצטרף אל הכוח שבשדה, ויחד עמם לעלות על הכפר. אך מפקד התגבורת הודיע כי אין ביכולתו לצאת אותו לילה לפעולה בשטח שאין הוא מכיר, ואשר אפילו לא צפה עליו פעם אחת ביום.

קרוב ל־0300 בבוקר, יום המחרת, נתברר לנו לחלוטין שאין סכוי לחדש את ההסתערות. שלחתי, איפוא, הוראה לאנשי לסגת חזרה, לסג־ה.

מפקד הפלוגה מסיים את סיפורו: —

נשתרר שקט. הערב קרב ובא והאנשים היו עייפים ורעבים. מצאנו פיתות ערביות ואכלנון יחד עם הפירות שבבוסתן. פרדה שנמצאה בסביבה נוצלה להובלת פצועים ותחמושת.

הודיעו לי שעומדת להגיע פלוגה כתגבורת, ובעזרתה נעלה על הכפר. עם חושך הגיעה אלינו

כ ס ה ה ע ר ו ח - ל ק ח

שהדבר היה עולה בידיהם. ועם כל חשיבותה של לר־ביה בכ־ז לא היה מצב המלחמה בגליל משתנה מיסודו בין עקב כיבושה בידינו לבין לו היינו מפסידים אותה מחדש. עם זאת, הרי לגבי הפעולה מצדנו, כפי שהת־נהלה, מן הראוי שנבחון מה היו הגורמים לשלון. מפתיע הדבר — והיה זה אחד המקרים המעטים,

ברור מה היה גורל הקרב על לוביה אילו ה־צ־ליחה ההתקפה, והכפר היה נופל לידינו. למחרת ההתקפה הרעבך לגזרה זו רובו ועיקרו של „צבא ההצלה“ של קאוקג־י, אשר עלה וצר על סג־ה העב־רית. אין ספק כי אילו נלכדה לוביה היה עיקר הלחץ מופנה לכיבושה־מחדש של לוביה, ויתכן מאוד

כמעט היחידים במסגרת מלחמת העצמאות שלנו — שנכשלנו בהתקפה למרות שלנו היה יתרון הכוח. ראשית — היה לנו כאן כמעט שוויון באנשים. מספר המגינים בכפר היה לכל היותר כ־350–300 רובאים, ואלו מצדנו עמד כוח של קרוב ל־400 איש, אף כי חלקו היה בלתי מאומן, וכן הוטל עליו לשאת בתפקידי הבטחה גם כלפי גורמים ערביים אחרים, שברזרבה, שעלו אף הם לכמה מאות לוחמים. ואמנם, חלק ניכר מכוח זה רותק לתפקידי הבטחה בסג'רה. אך גם בלעדיו מנתה הפלוגה שעלתה על הכפר כ־200 לוחמים, אשר יכלו בלי קושי להשיג עדיפות מספרית בכל גזרה שהיא של הכפר אליה היו חוזרים. יתכן אמנם לטעון שבסופו של דבר השיג האויב עדיפות, ע"י התגברות הרבות שחשו לעזרתו; אולם בלימת ההתקפה הושגה עוד בטרם הגיעו תגברות אלו, ובכוחות אנשי הכפר עצמם. שנית — יתרון בנשק. נשקם של לוחמי האויב שבלוביה עצמה היה רובים בלבד. מולם עמדו, נוסף לנושאי־הרובים, כ־15–10 מקלעים־קלים, 2 מקלעים־בינוניים, מספר מרגמות "3, ושני תותחי 65 מ"מ. נשק זה, נדמה היה שיוכל להבריח את האויב אפילו ע"י שמעו בלבד. ושלישית — יתרון ביזמה — היתה זו פעולה יזומה שלנו; אנו בחרנו את השעה להתקפה, אנו בחרנו את מקום החדירה ואנו קבענו את אורח הביצוע. נוסף לכך, כמובן, לא רק שנהנינו מעליונות הרוח, האופיינית בכלל לצד התוקף, אלא שגם נמצאנו אז לאחר שורה של נצחונות על כפרים ערביים, בעוד שבני לוביה ראו ושמעו כיצד כפר אחר כפר נופלים בידינו.

יתכן והסיבה המכרעת למצב שנתהוה בקרב על לוביה היה עצם הזלזול באויב, אשר נתן אותותיו בתכנון ובהכנות להתקפה. כתכנית־נגדית לזו שבוצעה, הוצע להקדים להתקפה על הכפר עצמו פעולת איגוף עמוקה, שתצא מכיוון טבריה ותשתלט על הרכס שמצפון לכביש: קרני־חטין, משלטי־נמרין ומשלט 325 שעל כביש עילבון. תנועת השתלטות פזו, לא רק שהיתה נתקלת בהתנגדות קלה יחסית, בהיותה בעורף האויב, וברובה אף שלא כלפי בסיסים שלו, אלא שהיתה גם מנתקת את לוביה מן העורף הערבי ויתכן כי היתה מבטלת בזה למעשה את ערכה כמסתם על כביש־טבריה. יתר על כן, בדרך זו היתה מושגת שליטה מלאה גם על כביש נצרת—חרבת־מסכנה—מראר, ששימש את האויב.

תכנית זו נדחתה לא משום שחשבוה כבלתי־טובה, אלא משום שראו בה בזבוז כוחות וזמן, בשביל משימה שניתן להשיגה ביתר פשטות. ההתקפה, כפי

שנערכה, הנה דוגמה קלאסית־כמעט להתקפת־מצח: התקפה מכיוון קו־החזית וישר כלפי העמדות המוכנות של האויב. הנה נשתבשה התכנית — בין שהדבר בא בגלל איבוד גורם ההפתעה (מחמת חוסר התיאום עם השדרה המשורינת), ובין אם בגלל התנגדות בלתי־צפויה מראש מצד האויב. וזאת יש לזכור: בני לוביה היו לוחמים מאוזומתמיד, עזי רוח והתגאו בשמו של כפרם. כשלונם של שאר הכפרים הערביים לא רק שלא דיכא את רוחם אלא, להיפך, עורר בהם הרגשת עליונות על השאר, כב־יכול, שאין הם כמותם.

גורם אחר, הנובע למעשה במידת־מה מן הקודם, הוא הפעלתה של יחידה בלתי מגובשת. הפיקוד על הפעולה היה בידי מטה גדוד אחד, ועיקר המבצעים — בידי פלוגה מגדוד אחר, ושדרה משורינת שאף היא לא היתה שייכת אורגנית לאותו גדוד. הפלוגה המסתערת עצמה, אף היא היתה בהרכב של חמש מחלקות ארעיות ובלתי־גמישות — באשר בחלקן רק נוצרו לצורך פעולה זו, ולא לוכדו כראוי — חלקי שני גדודים שונים ואנשי הסביבה. המ"מים כמעט ולא הכירו איש את רעהו או את מפקדם. אין ספק, שיכולת הביצוע, וביחוד התמרון, של גוף מעין זה הנה מוגבלת ביותר; וזוהי, בין השאר, גם הסיבה העיקרית לשתי תקלות נוספות: העדר־ניצור לם היעיל של הכוחות שבנמצא, ואי־סיגולו של מערך הכוחות לתנאים המשתנים.

רק קצת למעלה מ־שליש סה"כ הכוחות שרוכזו לפעולה זו הופעל במישרין נגד האויב, עם ביצוע ההתקפה. קרוב לשליש רותק לתפקידי הבטחה מפני התקפות־נגד על בסיסים ערפיים, ואלו השליש האחרון הגיע רק מאוחר יותר, כתגברות, אשר נצטרפו טפי־טפין אל הפלוגה שבשטח — ללא כל יכולת, בגלל עצם אופן הצטרפותו, להביא לידי שינוי במצב. חסר כאן, באופן בולט, הריכוז המכסימלי של כוחות ונשק לנקודה המכרעת ובמועד המכריע. ואכן, ברגע שנבלמה ההסתערות הראשונה של מחלקה מס. 2, הרי את כל הכוחות הרזרביים שבנמצא היתה מחלקה אחת (מס. 5), אשר כל שהספיקה היה ליצב קו חדש עם התמוטטות האגף המערבי של המערך. זהו דבר הראוי להדגשה כינן שאותה שעה רוכזו למעלה מפלוגה להבטחת סג'רה, ובהמשך היום הובאו תגברות בעצמת שתי פלוגות נוספות לערך.

טעות חמורה בביצוע, אשר יתכן ונבעה במידה רבה מחוסר ההיכרות שבין המ"פ לבין המ"מים שלו, היתה באי־סיגול המערך לתנאים החד־שים. משנבלמה ההתקפה, ולא עמדו לרשות המ"פ

אחרים, לו רק הבאנו למפרע בחשבון לא רק את יתרוןנו עליו אלא גם את אותה מידת היכולת שהייתה לו, — הצליח לעמוד בפנינו, באשר הנחנו מראש את ההנחה הקלה־מדי, כי „ממילא ננצח“. לולא כך, ודאי שהיתה לוביה בידינו כבר ממחצית יוני 1948 — והיינו חוסכים לעצמנו כמה מאמצים ומבחינים נוספים. גם מנסיון זה — צמחה ברכה לכוחותינו.

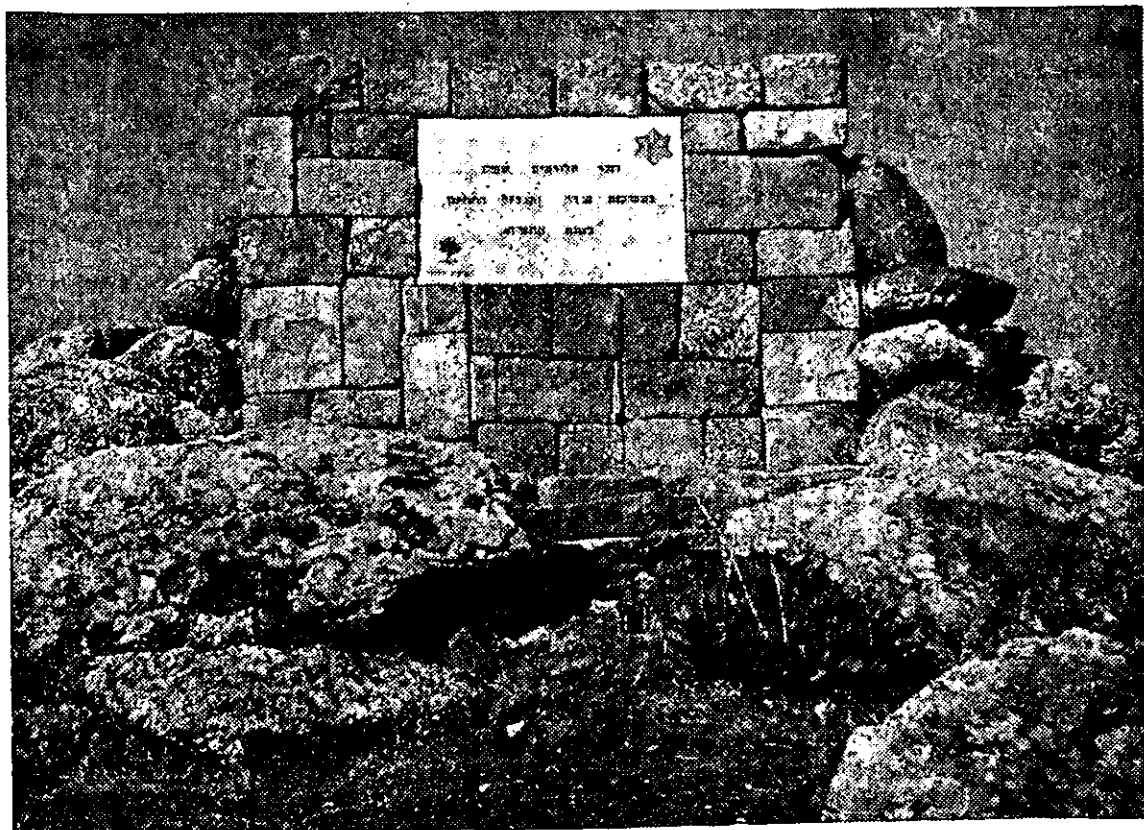
לאחר 24 שעות בשטח, ומרביתו של זמן זה — תחת אש האויב, נסוגו הכוחות לסג'רה מבלי שהשיגו את מטרותם.

היה זה כוח עיף ורצוף ומדוכא ברוחו, כוח שנחל מפלה. ואכן זכר כשלון זה נחרת עמוק בלב אנשי היחידות וצחת שאיפתם היתה לשוב ולהרים את קרנם. אולם מענין לציין, כי למרות הרגשתם זו של אנשי היחידות עצמם, הרי הפעולה על לוביה השיגה מטרה חשובה, מטרה שיתכן ולא נפלה כלל מזו שנתכוננו לה ע"י כיבוש הכפר. בידה של התקפה זו עלה לערער את שיווי משקלו של האויב בכל הגליל העליון ולשבש את תכניותיו. יתר על כן, ניתרן קו של הגליל העליון, — זה שלמנוע אותה התכוננו התוקפים ע"י כיבוש הכפר — נמנע למעשה למרות כשלון ההתקפה ומבלי־שהיחידות הפועלות ידעו זאת. לאותה עת ממש תיכנו כוחותיו של קאר קג'י את ניתוק הגליל העליון ע"י התקפה בסמוך לראש־פינה, מתוך תיאום עם התקפת הסורים ממזרח. אך משנדדע לקאוקג'י על ההתקפה על לוביה ביטל את תכניתו ויצא במרבית צבאו וכוחו לעזרת הכפר.

כוחות נוספים לחידושה, היה צריך להקים מיד מערך הנוח להגנה. למעשה לא נעשה דבר בכיוון זה עד שנשברו שני האגפים — המערבי והמזרחי — ואז, יותר משהדבר נעשה במתוכנן, נעשו הדברים מעצמם.

יתכן והצלחתו העיקרית של האויב בהדיפת ההתקפה באה לו בגלל עליונותו המוחלטת בכושר הקליעה. קלעים בודדים, בנשק רובים בלבד, היו צולפים בלי הרף אל כוחותינו, עד שנעשה בלתי אפשרי כמעט לעבור ולהתנועע בשדה־הקרוב. עליונות זו התבטאה לא רק בקליעה עצמה אלא גם בסגולת ה„היטמעות“ בתוך פני־השטח; מענין, שבמשך רוב הזמן לא ראו יחידותינו כלל את האויב. פרט למקרי הסתערות, לא ניתן היה לאתר את קלעי האויב. במצב כזה היו אנשינו חסרי־אונים כמעט; שהרי הגרוע מכל הוא, כשאינך רואה מטרה לפניך. ועוד הערה לתופעה אשר אמנם נתגלתה גם בכמה וכמה מקרים אחרים: התקפה זו, שנועדה בתחילה להיות בלילה, הפכה להיות פעולת־יום בגלל אחורים ועכובים שונים, דבר אשר שינה את כל אמות המידה אף להערכת התכנית עצמה. והרי דוגמה מענינת שכבר עמדנו עליה: סוגית הצליפה. כי, אכן, אם רמת הקליעה אינה כה חשובה בלילה, הרי לא כן הוא בשעות היום, בהן מתגלית בשלמות העדיפות בכושר הקליעה.

אכן, הלקח החשוב ביותר שניתן היה להפיקו מנסיון־לוביה היה זה: — כי אויב, אשר בהחלט היה ביכולתו להתגבר על התנגדותו, כבמקומות

גלעד לזכר חללי החטיבה בחרבת־מסכנה, בהצטלבות הכבישים נצרת—טבריה וסג'רה—עילבון